

Harry G. Frankfurt, *The Reasons of Love*. De redenen van liefde.

Uittreksel 2.1

Paul van Tongeren, 24 december 2015

Hoofdstuk één

De vraag: "Hoe horen we te leven?"

Praktische filosofie is verwondering over hoe je moet leven. Daarbij gaat het om helderheid en vertrouwen in hoe te leven, niet om een logisch sluitend verhaal. Omdat we onszelf niet gecreëerd hebben zal er iets zijn wat niet uit onszelf komt. We hebben verlangens, waar we keuzes tussen maken op basis van waar we om geven. Belangrijk is dat waar ik om geef; er zijn geen objectieve criteria; geven om is het begin.

Praktische filosofie

1. Filosofie is **verwondering**. In dit boek verwondering over hoe moeten we leven. Zodat we ons prettig bij onszelf voelen.
2. **Hoe** moeten we leven is **praktische filosofie**. Onderdelen daarvan: 1) **Wat mag, morele filosofie**. Wat mag is niet bepalend voor wat iemand **doet**. Niet moreel handelen hoeft niet egoïstisch te zijn. 2) **Wat kan**, bijvoorbeeld binnen het karakter van iemand. 3) **Wat wil** je.
3. Praktische filosofie beschouwd **niet-morele overwegingen** en hoeveel waarde aan de morele overweging te geven. En of je nou inderdaad het goede doet.

Niet alleen verlangen en willen, ook geven om

4. Praktische filosofie meestal gebaseerd op wat iemand **wil** of wat iemand **verlangt**. Niet genoeg.
5. Beter om ook te spreken over waar we **om geven**, wat belangrijk is voor ons en waar we **van houden**. En of iets intrinsieke **waarde** heeft. **Verlangen** is iets anders als geven om. Ik verlang een ijsje, maar ik geef er niet om en het heeft geen intrinsieke waarde. Verlangen is problematisch. Wat verlang ik nou sterker? En bepaalt dat dan wat ik doe?
6. Verlangen lijkt iets **externs**, iets wat je overkomt. Geven om is een **keuze**. Als je ergens om geeft en het verlangen verdwijnt, dan kun je je best doen het verlangen te hervinden. Reactie op opgeven van een plan is maat voor wat het kost om het op te geven: soms alsnog doen, soms over laten gaan.
7. Het geven om geeft **structuur** te bepalen wat we willen, aan welke verlangens we toegeven en aan welke niet. Anders zijn alle verlangens los zand. Reflectie, zelfbewustzijn, denken over en bepalen wat we willen, maakt ons menselijk. Hiermee worden we gevoelig voor een **innerlijke verdeeldheid**. Je vindt iets van je verlangen en je kunt van je verlangen verliezen!
8. Mensen kunnen **verlangens over verlangens** vormen. Mensen willen gemotiveerd worden door sommige verlangens en niet door andere. Soms wint verlangen het van wil. Verlangen kan een gewild motief zijn. Maximale vrije wil voor ons mensen, die zichzelf niet creëren, is dat we acteren op een verlangen dat we motivationeel willen. **Omdat we onszelf niet gecreëerd hebben zal er iets zijn wat niet uit onszelf komt**. Maar het probleem is niet hoe

het verlangen ontstaat, misschien best extern en causaal, maar autonomie, of je uiteindelijk **kiest wat er mee te doen**. Geven om betekent dat je wilt dat je verlangen blijft bestaan, commitment aan je verlangen.

9. Geven om daarom belangrijk. Kan ook: wel belangrijk, niet geven om, niet weten. Nergens om geven, dan niets belangrijk.

Waar dan om geven

10. Geven om bepaalt richting, doel, ambitie. Wereld belang en betekenis geven. Is het juist waar ik om geef? Dan moet ik criteria hebben. **Bevrediging, plezier, macht, aanzien, creativiteit, spirituele diepte, religieuze voorschriften, moreel**. Hoe moet ik leven? Zodanig dat voldaan wordt aan criteria. Welke dan? Dan weet ik antwoord al.
11. Om antwoord te geven op "Hoe moet ik leven?" moet ik **eerst** weten waar ik om geef. Voor iedereen anders en in grote lijnen overeenkomstig: **in leven blijven, gezondheid, eten, kinderen, werk**, hoe **anderen** over hen denken. Maar daarmee is het toch niet rationeel onderbouwd? Nee, maar daar gaat het ook niet om. Het gaat om **helderheid** en **vertrouwen** in hoe te leven.
12. Vaak is **mate van vertrouwen** gebaseerd op sterkte van argumenten/redenen. Niet qua willen leven en zorgen voor kinderen. Die zijn niet rationeel onderbouwd en dat willen we ook niet. Die zijn gebaseerd op geven om, op liefde, biologisch bepaald. Mensen houden van verschillende kinderen. Ook al zijn er redenen niet van ze te houden, we vinden het niet gek als ouder toch van kind blijft houden. Geven om is niet rationeel.
13. **Liefde** is speciale vorm van geven om. Wordt in volgende hoofdstuk nader bepaald. Geen dekkende beschrijving van wat liefde is, maar liefde zoals dat in dit boekje gebruikt wordt.

Hoofdstuk twee Over liefde en haar redenen

Houden van is haar belang vooropzetten en belangeloos ten opzichte van jezelf. Houden van is persoonlijke voorkeur voor een uniek exemplaar. Houden van is niet affectief, cognitief of rationeel maar een configuratie van de wil. Liefde is een limitatie van de wil en door de wil. Ergens van houden geeft een einddoel. Zonder doel wordt de vitaliteit van het zelf bedreigd. Om te bepalen hoe je moet leven heb je een doel nodig. Het gaat niet om stand van zaken in eindsituatie; het gaat om richting en nuttig bezig zijn. God kan risicoloos van iedereen en alles houden. Liefde bindt ons zodat we niet meer hoeven te twijfelen. Dat geeft vrijheid, ruimte voor actie en rust.

Houden van is ...

1. Discussie over **universele morele principes** versus **voorkeur**. Als vrouw en vreemde verdrinken, wie ga je redden? Williams: de gedachte dat je zou moeten verklaren dat je voor je vrouw kiest is een gedachte te veel. Frankfurt: het juiste aantal gedachten is nul.
2. Wijzig mensen in dilemma in iemand van wie je houdt en iemand die je niet kent. Houden van is die persoon redden, haar belang voorop zetten, zonder gedachten of overwegingen ertussen doen.
3. Je kunt houden van iets of iemand omdat het waarde heeft. Hier is het andersom: omdat je van iemand houdt, heeft ze waarde. Houden van het leven bepaald ook veel acties van mensen zonder veel nadenken.
4. Iets kan waarde hebben omdat het een middel tot een doel is. Liefde is een belangeloze zorg voor het bestaan van wat geliefd is en wat goed voor haar/het is. Niet affectief of cognitief maar **configuratie van de wil**. Liefde is niet verliefdheid, lust, obsessie, bezitterigheid, afhankelijkheid. 'Liefde' gebaseerd op romantiek of sex is verwarrend. Liefde voor kinderen is de meest pure vorm van liefde zoals hier bedoeld. Waar je van houdt is niet een voorbeeld van, maar een **uniek exemplaar**. Liefde is **niet** onder onze **directe vrijwillige controle**/beheersing. Wel enige invloed. Geven om: **in leven blijven, fysiek in tact blijven, niet geïsoleerd worden, geen chronische frustratie**. Liefde is een **limitatie van de wil en door de wil**. Waar we van houden wordt niet door ons bepaald. Liefde doet doen of niet doen via de wil zelf, niet via passie of dwang. Liefde komt in gradaties.
5. Waar we van houden is **niet logisch** of rationeel. Uiteindelijk bepaald door **biologie** en natuur. Normativiteit ligt dan ook niet in rationaliteit of gevoel en verlangen, maar in de **contingente noodzakelijkheden** van de liefde. Liefde is **instabiel** of kan veranderen. Liefde kan niet bevochten worden, bijvoorbeeld qua willekeur.
6. **Accepteren** waar we van **houden** kan niet op basis van argumenten of bewijs, maar wordt bepaald door **vertrouwen** in onszelf. Wil en houden van lopen door elkaar. Door de **niet vrijwillige reacties van onze wil** wordt onze liefde bepaald en liefde beweegt ons. Daardoor wordt onze **identiteit**

bepaald en getoond. **Discrepantie** in waar we van houden veroorzaakt **onzekerheid**.

Einddoel wordt gegeven door houden van

7. We zijn ook geïnteresseerd in **ergens van houden op zich**. Kinderen. Omdat we **einddoelen nodig** hebben. Omdat we we dan dingen kunnen doen die tot een einddoel leiden.
8. Wat is er zo erg aan een **doelloos** leven, geen betekenis in dit opzicht? Omdat niets belangrijk is, we geven nergens om. Onze levens worden **passief, gefragmenteerd, belemmert, saai, verveelt**. Verveelt, boredom heeft als gevolg geen **focus**, geen **mentale energie**, geen **bewustzijn**. De vitaliteit van het zelf wordt bedreigd.
9. Praktische filosofie gaat mede over **middelen** tot doelen. Dus er moet een doel zijn. Instrumentele doelen zijn eenvoudig. Einddoel waarom? En dan? **Hoe kan behoefte aan einddoel ingevuld worden? Het is liefde**. Liefde is een complexe configuratie van de wil. Liefde houdt zowel in dat het geliefde object een **inherente waarde** heeft als dat het **belangrijk** is. Volgens sommigen zijn er **inherente belangrijke waarden**. Maar hoe **belangrijkheid** zijn die? Toch persoonlijk dus.
10. Normale beeld is dat **waarde** van middel bepaald wordt door waarde **einddoel**. En waarde van einddoel wordt bepaald door **stand van zaken in eindsituatie**. Maar einddoel is belangrijk om **richting** te hebben. En **iets nuttigs doen** is in zichzelf waardevol. Vergelijkbaar met betrekking tot de waarde dat we houden van en de waarde waar we van houden. De activiteit van de minnaar is ondergeschikt aan de belangen van zijn geliefde. Maar je hep wat te doen. En het geliefde is daar dus instrumenteel in.

Belangeloos, God, vrijheid

11. Hoe kan liefde dan belangeloos zijn? Het eigen belang van de minnaar wordt ingevuld door belangeloos houden van. Dit vereist geen hoogdravende waarden, maar **identificatie** van minnaar met geliefd object. **Belangen lopen gelijk**.
12. Belangen lopen natuurlijk niet altijd helemaal gelijk. Verschillende dingen waar je van houdt. Liefde is **risicovol**. **Tegenstrijdige** eisen of het gaat moet goed met geliefde. **God als omnipotent en oneindig** wezen hoeft **niet voorzichtig** te zijn. **Houdt van alles en iedereen**. Als god liefde is dan is het punt van het universum slechts te **zijn**. Wij moeten voorzichtig zijn. Maar hoeveel controle hebben we.
13. **Liefde bindt** ons. Net zoals rationaliteit. Dan hoef je **niet** meer te **twijfelen**. Dat geeft **vrijheid**. Ruimte voor **actie**. En **rust**. Logica en liefde gaan aan denken/cognitieve activiteit en willen vooraf. Je overgeven aan guru of god is vergelijkbaar. Geeft ook rust.
14. Liefde is niet noodzakelijk gegrond in **waarde** van het **object**. Liefde kan er wel door **opgeroepen** worden, maar ook om andere redenen. Mensen proberen kans om van iets **minderwaardigs** of **gevaarlijks** te houden te **minimaliseren**. Mensen worden beoordeeld naar waar ze van houden. Met **imago** wordt ook rekening gehouden. Houden van **jezelf** wordt soms ook op neergekeken.

Hoofdstuk drie Het lieve zelf

Zelfliefde is – met criteria liefde toegepast op jezelf - belangeloze interesse voor jezelf, gericht op je unieke niet vervangbare zelf, eigen belangen belangrijk en het bepaalt je wil. Houden van jezelf is het verlangen ergens van te houden, is leren ergens van te houden. Van jezelf houden is tevreden met jezelf zijn: we accepteren en onderschrijven onze wilsmatige identiteit, zijn tevreden met onze doelen en onze liefde. Liefde bestaat om leven betekenis te geven, om ons gefocust wholehearted in een activiteit te begeven die zinvol is. Liefde heeft of geeft geen moraliteit.

Zelfliefde heeft slechte naam

1. We houden op een natuurlijke manier van heel veel dingen. Van het leven, van anderen, van onze kinderen. **Houden van onszelf** is **problematisch**. Sommigen beweren dat we door zelfliefde niet van de goede zaken houden en niet het goede kunnen doen.
2. Kant. Zelden dat iemand handelt slechts vanuit de **rationele autoriteit** van een **persoonlijke morele imperatief**, mede vaak vanuit een **persoonlijke drang** of **verlangen**.
3. Kant. Mensen zijn complex, ondoorzichtig, bedrieglijk en moeilijk te lezen. Wij zijn niet immuun voor **illusie** en **vergissing** over onszelf. Kant. Meeste acties zijn in **overeenstemming** met **plicht**, maar het **lieve zelf** ondersteunt overal onze plannen. Verlangen drijft actie, niet morele plicht.
4. Maar waarom zou zelfliefde een **belemmering** zijn voor een goed leven? **Bijbel**: heb uw naaste lief als uzelf.
5. Kant's zelfliefde lijkt meer op **zelftoegevelijkheid** aan behoefte en verlangen. **Liefde voor kind** is **niet toegeven** in alles wat het kind wil, maar zorgen voor werkelijke **doelen**. **Zelfliefde** is net zo **gewetensvolle aandacht**.

Zelfliefde

6. **Zelfliefde** en liefde. 1. **Belangeloze interesse** voor het welzijn en bloeien van de geliefde persoon. 2. Gericht op **die** niet vervangbare **persoon**. 3. **Identificatie**: belangen geliefde zijn belangen minnaar. 4. Liefde is **geen vrije keuze**, maar gaat buiten je wil om en **bepaald je wil**. Zelfliefde is de puurste vorm van liefde, als in komt het dichtste bij vier kenmerken.
7. Vier kenmerken worden langsgelopen.
8. Zelfliefde vergeleken met liefde voor **kinderen**. Identificatie **vanzelf**, **sterk** en **belangeloos**. Houden van iemand anders heeft vaak toch wel hoop dat je zelf **terug geliefd** wordt, dingen, contact, emotionele en fysieke zekerheid, sex, prestige, etc.
9. Iemands belang is waar zij van houdt. Houden van is dus **houden waar die ander van houdt**. En zelfliefde is houden van waar je zelf van houdt. Maar dat kan niet zelf zijn, maar de secundaire dingen. Maar wat voegt dit dan toe, want je hield toch al van de dingen waar je van houdt? En **houden** van de dingen waar je van **houdt** is **zelfliefde**.

Leren houden van

10. Maar. 1) Houden van jezelf zonder dat je ergens anders van houdt kan misschien toch. 2) Houden van is niet zo duidelijk, innerlijke verdeeldheid, ligt nou werkelijk je aandacht bij waar je van houdt.
11. Dingen waar van gehouden wordt hoeven **niet bekend** te zijn. Liefde is een configuratie van de wil, welke bepaald wordt door verscheidene min of meer stabiele neigingen and beperkingen. Niet bekend zijn van geliefde dingen zijn geen belemmering voor zelfliefde. Je moet het wel willen weten.
12. Ad 1). Hoe liefde voor jezelf uiten als je nergens van houdt? Vergelijk weer met liefde voor kinderen. Zorg er voor dat kinderen ergens van houden, interesses hebben, zinvolle doelen. En dus in staat zijn te houden van en dingen te vinden waarvan te houden. Houden van jezelf ook al hou je nergens van is dus op zoek gaan en **leren ergens van te houden**. De meest elementaire vorm van zelfliefde is het verlangen ergens van te houden. Doelen dus om zichzelf. Liefde maakt het mogelijk ons in **gefocust wholehearted activiteit** te begeven die **zinvol** is.

Wilsmatig geünificeerd betekenis geven

- 13) Ad 2). **Ambivalent in houden van**. Een deel van mij houdt wel van haar, een deel niet. Oplossing zit niet in verdwijnen van een impuls of sterker worden van een voorkeur, maar in duidelijk krijgen aan welke kant hij staat. **Wil. Wholehearted**. Als hij niet wholehearted van een vrouw houdt, houdt hij ook niet wholehearted van zichzelf. PvT: er is dus een hij, en dat is de bewuste wil?
- 14) **Twijfel** is erg belangrijk in de moderne filosofie van de laatste vier eeuwen. Cognitie en moreel. Ook persoonlijke twijfel en ambivalentie is in de huidige cultuur veelvoorkomend. St. Augustinus heeft het al over wil die wel wil en deels ook niet wil, en dan gebeurt het dus (deels) niet. Ambivalente wil is een straf van God; wil zou geünificeerd moeten zijn. Deze **wholehearted identificatie** van **zichzelf** met zijn **wil** en **doelen** betekent dat er **geen ambivalentie** is ten opzichte van zichzelf.
- 15) **Wholehearted** zijn is **van jezelf houden**. Puur hart. **Wilsmatig geünificeerd**. Geen deel van je wil is tegen je of vreemd. Puur in compleet eigen wil. Waarom? **Verdeelde wil verslaat** zichzelf in gedrag en actie; is **niet effectief**. **Innerlijke harmonie** van een ongedeelde wil staat gelijk aan een soort **vrijheid**. Hij is **vrij van zichzelf** om te **houden** waarvan hij houdt. Van jezelf houden is **tevreden met jezelf** zijn: we **accepteren** en **onderschrijven** onze **wilsmatige identiteit**, zijn tevreden met onze **doelen** en onze **liefde**.
16. Zelfliefde heeft geen specifieke inhoud, is een **structurele eigenschap**. Iemand met zelfliefde **kan** van **moreel verwerpelijke** zaken houden. Liefde bestaat niet om mensen goed te maken. Maar om hun leven **betekenis** te geven.
17. **Wholeheartedness** is **moeilijk**. Genen en geluk. Mens heeft veel onzekerheid en ambivalentie. We kunnen van onszelf houden niet afdwingen. Wat als we niet van onszelf houden? We nemen onszelf met onze reflexiviteit die ons menselijk maakt **serieus**. Maar advies, niet te: **humor**.